

ja számos aspektusra terjed ki, megtestesítik – a teljesség igénye nélkül – az éleslátást, a külső és belső látás összhangját, így az éberséget és kontemplatív állapotokat, a teljes jelenvalóságot, a ráhagyatkozást, az isteni gondviselésbe vetett bizalmat, a tudást, mindezek mellett a derű, a játék, a szuverenitás és nemesség szimbólumai, de gyakran emelik ki őrző és védelmező szerepüket is.

II.

„A macskák több ezer éve élnek a mai Isztambul területén. Látták birodalmak felemelkedését és bukását, városok fogyását és növekedését. Bár sokan gondozzák őket, mégis gazdátlanul élnek. Akár imádják, akár megvetik vagy figyelmen kívül hagyják őket, tagadhatatlanul mindenki életének részesei."

Már az ókortól Konstantinápolyban élő házi macskáknak a keleti keresztény világban kevésbé jutott mostoha sors osztályrészül, mint később a középkor folyamán nyugati rokonaiknak, azonban komoly megbecsülést a muszlim hódítás után élveztek igazán. Az iszlám már a kezdetektől fogva kiemelt tisztelettel bánt a macskákkal. Számos *hadísz* ismeretes Mohamedről és Muezza nevű macskájáról, a legismertebbek egyike talán az, amelyben a próféta – midőn a meghallotta az imára hívást – inkább levágta kaftánja egy darabját, mintsem megzavarja a rajta alvó macskája pihenését.

Egy későbbi perzsa életrajz jegyzi fel azt a történetet Mohamedről, amelyben egy útja során két angyal jelent meg neki: az egyik felnyitotta a mellkasát és megtisztította a szívét, majd egy fehér macska képében megidézte a *sakinát* (az isteni jelenlétet) és a próféta szívébe helyezte. Számos későbbi dervistörténetben is pozitív szerepet kapnak a macskák, akiknek dorombolását egyes szúfík *dzikr*nek, azaz folyamatos imának, Istenre való emlékezésnek tartják. Az iszlám a macskát – a kutyával ellentétben – tiszta állatnak tartja, és a mecsetekbe is szabad bejárásuk van mind a mai napig.

III.

„Bizonyos módon, az utcán élő állatok a kultúránk szimbólumai… Nagyon sok macska kóborol a város utcáin. Isztambul egyértelmű jellegzetessége."

Az Isztambulban született, de ma már az Egyesült Államokban élő rendezőnő, Ceyda Torun dokumentumfilmjében szülővárosának macskáit mutatja be gyermekkori emlékeitől ihletve. Aki járt már Isztambulban, tudja, hogy a város sajátos, elidegeníthetetlen színfoltját adják az utca négylábú lakói. Nem igazán háziállatok, de nem tekinthetők teljesen kóbor állatoknak sem, és bár a legtöbbnek nincsen gazdája, szinte mindegyiküknek gondjukat viselik a helyiek. A film Isztambul talán kevésbé ismert, egyszerű emberek által lakott részeibe enged betekintést, nagyobb részt a város anatóliai részén forgatták. Névtelen bolti eladók, piaci árusok, halászok, pékek, lakatosműhely munkásai és sok egyéb foglalkozású, különböző életkorú emberek mesélnek az életükben fontos szerepet betöltő ál-

latokról, azok különböző személyiségeiről, lelki alkatáról.

A film hét „főszereplőjén" túl (Sarı, Duman, Bengü, Aslan Parçası, Gamsız, Psikopat és Deniz) több tucatnyi macskát ismerhetünk meg vagy láthatunk éppen csak egy pillanat erejéig. A gyönyörű operatőri munkával fényképezett alkotásban a meditatív hangulatú, madártávlatból és az Aranyszarv-öbölből készült felvételek váltakoznak a részletgazdagabb, nyüzsgő életképekkel vagy éppen a macskák szemszögéből készült felvételekkel. A város legkülönbözőbb helyein, háztetőkön, párkányokon, a kikötőben vagy éttermek és kávézók teraszain, esetleg műhelyek raktáraiban láthatjuk a játszó, alvó, területét védő, vadászó, kölykeit szoptató vagy éppen ráérősen kószáló cicákat.

IV.

„Csodálatos az élet, ha tudod, hogyan éld. Szerethetsz, ha nyitva a szíved. Minden gyönyörű, ha szeretettel nézed. Ha tudod élvezni egy macska, madár, virág jelenlétét, mit mondhatnék: a világ a tiéd lesz."

A *Kedi* legnagyobb értékét – a város macskáinak hiteles és érző bemutatása mellett – talán a megszólaltatott névtelen hétköznapi emberek gondolatai, olykor fölöttébb mély bölcsességei adják. A hagyományos társadalmak értékei, a muszlim vallásosság, vagy éppen az emberi életút kiérlelt tapasztalatai szólalnak meg belőlük, és minden elhangzó mondatnak és gondolatnak jelentősége, súlya van. Megindító az a gondoskodás, humánum, amivel a kis négylábúak felé fordulnak, az az összhang, ami az emberek és az állatok között fennáll, és ahogyan gondolkodnak róluk, kiemelve a macskák személyiségét, jellemét, emberi tulajdonságait.

V.

„A gondok, amivel a kóbor macskák vagy más kóbor állatok szembenéznek, nem függetlenek azoktól, amikkel mi is szembenézünk. Könnyű lenne a kó-

bor macskákat problémának tekinteni és problémaként kezelni. Ha meg tudunk tanulni együtt élni, talán a saját problémáinkat is sikerül megoldani, ahogy az övékét is próbáljuk. Sőt, biztos vagyok benne, hogy visszanyerjük elhalványult humorérzékünket és felélesztjük lassacskán haldokló életörömünket."

A film azonban korántsem csak a macskák és az emberek idilli életét mutatja be, fenyegető árnyékként jelennek meg az urbanizációs fejlesztések, a toronyházak, felhőkarcolók és utak építése miatt a zöld területek és a hagyományos városszerkezet eltűnése, valamint a négylábúakat is elérő civilizációs betegségek. A szűkülő élettér, a hagyományaitól elidegenedett városi lét mind az embereket, mind az állatokat kiemelten érinti, a korábbi szerves egység egyre inkább felbomlóban van az ember és környezete között, és úgy tűnik, hogy ez a folyamat nehezen visszafordítható. Bizonyos, hogy az igazi ellentét nem a vidéki és a városi élet, hanem a hagyományos és a modern lét között húzódik, a gyökereiktől és tradíciójuktól megfosztott embereknek pedig semmivel sem reménytelibb a jövőjük, mint a környezetük változását megsínylő állatoknak.

VI.

„A macskák léte elég saját maguknak. Ők nagyon biztosak a saját jellemükben. Nekünk, embereknek, ez nem elég, mi mindig többet akarunk. Ez a mentalitás mindent megmérgez, mindent tönkretesz."

A *Kedi* elsősorban egy meditatív, elmélkedésre serkentő alkotás, amely mindenekelőtt *szép*, de mellette temérdek tanulsággal is szolgál, nem keveset tanulhatunk ezektől a nemes állatoktól, és az őket még ismerő, értő és velük összhangban élő egyszerű emberektől. Ha eltűnőben is van ez a rájuk még jellemző hagyományos szemlélet – önmagunkban mindig is megvalósíthatjuk azt.

Horváth Balázs

